

דבר תורה לפרשת שבוע

פרשת אמור - פסח שני: התיקון שפורץ את גבולות ה"לכתחילה"

הרב גור גלון

ישיבת הר ברכה

פרשת אמור פורשת בפנינו את לוח השנה האלוקי. זוהי פרשת המועדות, המבנה המדויק והמסודר של הקדושה בזמן. בפרשת אמור, הכול נעשה "בְּמוֹעֲדָם" – יש זמן לכל חפץ, והציווי יורד מלמעלה למטה, כסדר אידיאלי של "לכתחילה". שבת, פסח, שבועות וסוכות – כולם פועלים בתוך מסגרת של חוקים בל יעברו.

אך היום יום שישי, י"ד באייר, מגיח מועד חרישי ומפתיע: פסח שני. פסח שני הוא תופעה ייחודית בנוף המקראי. הוא אינו מופיע ברשימה המקורית של פרשת אמור. מדוע? כי פסח שני לא נולד כיוזמה אלוקית, אלא כתוצאה מתביעה אנושית מלמטה. פסח שני הוא תופעה ייחודית, תיקון לקורבן שהתפספס, בניגוד לכלל השגור בפינו 'עבר זמנו בטל קורבנו' (או ע"פ מקורו בגמרא בברכות כו, א – "עֲבַר יוֹמוֹ בְּטַל קֶרְבָּנו"). הוא השלמה של קורבן שישי לו זמן מדויק והתפספס. המציאות הרגילה אומרת שעל איחורים משלמים, ש – "מַעֲוֵת לֹא יוּכַל לְתַקֵּן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהַמְנוֹת" – אך פסח שני בא לשבור את הכלל הזה. הקב"ה מלמד אותנו שאצל יהודי אין דבר כזה איחור, ואין מצב שאי אפשר לתקן.

הצעה שיוצרת מציאות

בפסח שני אנו פוגשים קבוצת אנשים שנגרע מהם הפסח המקורי. הם היו עסוקים במצווה, חסד של אמת (כגון קבורת מת מצווה), ולכן נטמאו. במקום להרכין ראש ולהשלים עם הדין, הם באים למשה בטענה מטלטלת: "לָמָּה נִגְרַעְתָּ?". טענתם לכאורה אינה הגיונית. הרי בעצמם אומרים: "אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם", כלומר, אנחנו מבינים שאין אפשרות לעשות קורבן בטומאה. המציאות הפשוטה אומרת שישי חסימה. אבל הצעה "לָמָּה נִגְרַעְתָּ" אינה מוכנה לתת לעובדות להכריע: "אנחנו לא מוכנים לא להיות חלק מעם ישראל!".

שואל האור חיים הקודש, הרי משה רבנו לימד אותם שהם טמאים ולא יכולים להקריב, אז מה הם דורשים? אלא, טענתם הייתה מהותית: עסקנו בדבר חיובי, במצוות ה', מדוע שמצווה טוביל להפסד?

יותר מכך "ספר החינוך" מסביר שפסח הוא לא עוד מועד – הוא היסוד של אמונתנו ויציאת מצרים, לכן מי שיכל להיות חלק מן הפסח ולא היה שותף נכרת מעמיו, לא ייתכן להתעקש על זמנים טכניים כשמדובר במצווה המגדירה מי שייך לעם ישאל.

לכן פסח שני הוא החג של אלו שאיבדו את ה"סשן הראשון" ונלחמים על מקומם. הם תובעים: "גם אני בסיפור!".

ועל פי זה מובן קושי נוסף: למה משה מתקשה ועונה: "עַמְדוּ וְאַשְׁמְעָה מֵהַ יְצִיָּה ה' לָכֶם"? . ואז מגיעה התשובה המפתיעה: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טֹמֵא לְנַפְשׁוֹ אוֹ בְּדַרְךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לֵה'..." , משה מתקשה כי זה לא היה מתכונן, הקדוש ברוך הוא שומע לצעקה ואפילו מרחיב את ההלכה: הזכות לפסח שני ניתנת לא רק למי שהיה אנוס וטמא לנפש, אלא גם למי שהיה ב"דרך רחוקה", כולל מי שהזיד ולא הקריב בראשון (כדברי הרמב"ם בהלכות קורבן פסח). הצעקה יצרה מציאות ששברה את הכללים. זוהי המצווה היחידה בתורה שלא ירדה מלמעלה למטה, אלא התחילה מבקשה מלמטה.

כוח התיקון: לעולם אין זה מאוחר מדי

היסוד העמוק של פסח שני הוא "אין דבר אבוד". לעולם אין זה מאוחר מדי. הכלל "עבר יומו בטל קורבנו" תקף ברובד ההלכתי היבש, אך ברובד של ההשתוקקות – השער לעולם אינו ננעל. כדברי רבי נחמן מברסלב: "אם אתה מאמין שְׁיִכּוּלִים לְקַלְקֵל, האָמֵן שְׁיִכּוּלִים לְתַקֵּן". תיקון יכול ליצור הלכה חדשה ופרשה חדשה בתורה. הר"י"צ (מאדמו"רי חב"ד) פירש את הפסוק: אפילו מי שהוא בדרך רחוקה 'לכם' – שההתרחקות נעשתה מרצונו ובאשמתו – גם אז בידו לתקן. שני היסודות הללו חשובים לחיינו: לדעת שניתן ליצור דרך להתקרב לה' אפילו כשנראה שאין, ושעולם תמיד ניתן לתקן.

מהשתוקקות למעשה: הקשר לבנות צלופחד ולימינו

הזעקה "לָמָּה נִגְרַע" מיד מחברת אותנו לבנות צלופחד שזועקות: "לָמָּה יִגְרַע שֵׁם אָבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּנָּה לָנוּ אַחְזָה בְּתוֹךְ אָחִי אָבִינוּ!". גם שם משה לא ידע לענות והקריב משפטן לפני ה', והתשובה הצדיקה אותן: "כִּן בְּנוֹת צֶלְפָּחַד דִּבְרַת נְתָן תִּתֵּן לָהֶם אַחְזַת נַחֲלָה" בנות צלופחד למדו את הכלל מאנשי פסח שני: השתוקקות וצעקה לשם שמיים מסוגלות לחדש מצווה.

אמנם רש"י מבאר שפרשת נחלות בנות צלופחד הייתה ראויה להיכתב "ראתה עינן מה שלא ראתה עינו של משה", אך אצלנו בפסח שני התחדשה ההלכה לגמרי רק בעקבות הבקשה. התשוקה דילגה על המכשולים. הרבי מליובאוויטש מלמד שאם ליהודי חסר משהו בענייני רוח, עליו לצעוק ולתבוע "למה ניגרע!" ולא לסמוך על הנס.

הספר "תפארת שלמה" מוסיף שהתשוקה היא המנוע של הגאולה. התשוקה שלנו לירושלים ולארץ ישראל היא שתוריד את המקדש. אנו בימי התקומה, וניזכר בדברי ה' כוזרי': "יִירוּשָׁלַיִם לֹא תִבְנֶה עַד שְׁיִכְסְפוּ אֵלֶיהָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּכִלִּית הַכֶּסֶף, עַד שְׁיִחַוְּנוּ אֶת אַבְנֵיהָ וַיִּחַבְּקוּ אֶת עַפְרָהּ, כַּמֵּאֵמֶר הַפְּתוּב: 'כִּי רָצוּ עַבְדֶּיךָ אֶת אַבְנֵיהָ וְאֶת עַפְרָהּ יַחַוְּנוּ'".

עניינו של חודש אייר:

חודש אייר, שבו חל פסח שני, הוא חודש של אקטיביות. זהו זמן שבו אנו לוקחים את הגעגוע והופכים אותו למעשה. זוהי התנועה של המעבר מ"לכתחילה" שניתן במתנה (יציאת מצרים), לעבודה קשה של תיקון וצמיחה (ספירת העומר ופסח שני).

חודש אייר הוא זמן של הפיכת געגוע למעשה, כך הפך הקב"ה את ההשתוקקות להלכה, וכך אנו צריכים בחודש הזה, להפוך את ההשתוקקות שלנו לגאולה למעשים שבונים מדינה, ובקרב, ובנים מקדש!

המסר עבורנו

בימים אלו, כאשר אנו קוראים את פרשת אמור ומציינים את פסח שני, עלינו לשאול את עצמנו: היכן אנו מרגישים "גרועים"? היכן אנו מרגישים שהחמצנו את המועד, את הזוגיות, את הקריירה או את הקשר עם ה'?

המסר של פסח שני הוא: **אל תוותרו**. אל תסמכו רק על הנס שיבוא מלמעלה, אלא תבעו את מקומכם. כפי שאומר הרבי מליובאוויטש – כשיהודי מרגיש שחסר לו דבר שבקדושה, עליו לצעוק "למה ניגרע!". הצעקה הזו, ההשתוקקות הזו, היא עצמה כלי הקיבול לתיקון.

בעולם שבו לעיתים הכל נראה סגור ומובנה, בא פסח שני ולוחש לנו: יש הזדמנות שנייה. יש כוח לרצון. אם תשתוקקו מספיק, הקדוש ברוך הוא יפתח לכם שער חדש. יהי רצון שנזכה לסלול דרך חדשה ולהמשיך לקדם את גאולתנו השלמה!